

Korolyov Yu.O. Description of legal status of the National bank of Ukraine. The author researched essence and content of the legal status of the National bank of Ukraine, namely: legislative and normatively-legal acts that determine essence and content of legal status of the National bank of Ukraine are analyzed; the specific of functions of the National bank of Ukraine and plenary powers of leading bodies of the National bank of Ukraine is found out.

The legal status of the National bank of Ukraine from the legal point of view is determined on such levels: 1) on constitutional - by Constitution of Ukraine; 2) on legislative - by laws of Ukraine "On the National bank of Ukraine", "On banks and bank activity", "On public service", by the decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the system of the currency regulation and currency control" and other; 3) on by-law - by the normatively-legal acts of the National bank of Ukraine.

Basic content of the legal status of the National bank of Ukraine includes: functions of the National bank of Ukraine; plenary powers of leading bodies of the National bank of Ukraine; organizational-legal status of the National bank of Ukraine.

The legal status of the National bank of Ukraine, regarding his special role, includes two elements: internal (functional-regulative); external (organizational-structural).

The conclusion is that: firstly, the National bank of Ukraine is the special central body of state administration with fixed on it by the special methodical functions in the field of money-and-credit relations and bank activity; secondly, the National bank has the special legal status, predefined by that it combines in itself the separate signs of a bank establishment and a public authority.

Keywords: *legal status, legislative acts, normative-legal acts, functions, authority, National Bank.*

Надійшла до редакції 05.03.2013

А.С. Крижановський
асистент кафедри
(*Національний університет*
«Львівська політехніка»)

УДК 342.95 : 351.74

СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ І РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто питання діяльності суб'єктів забезпечення охорони громадського порядку під час підготовки та проведення виборів та референдумів в Україні. Проаналізовано їх компетенцію та нормативно-правове забезпечення.

Ключові слова: *суб'єкти забезпечення, охорона громадського порядку, вибори, референдуми, компетенція.*

Постановка проблеми. Конституція України встановлює, що вищим безпосереднім вираженням влади народу є референдум і вільні вибори. Регламентация організації та проведення виборів здійснюється виборчим законодавством, яке неухильно розвивається і вдосконалюється. У нашій країні за останні десять років практично жодні вибори не проходили за законом, що діяв у попередню виборчу кампанію. Проведення виборчих процедур все більш детально регламентується, у законодавство постійно вносяться зміни, які впливають на механізм забезпечення охорони громадського порядку. Цей механізм складається з певних елементів серед яких визначне

місце займають правовідносини. Однією з сторін, які вступають у правові відносини, виступають державні органи та посадові особи, на яких покладено обов'язки забезпечити реалізацію заходів щодо забезпечення охорони громадського порядку під час виборчої кампанії.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Загальним теоретичним аспектам дослідження суб'єктів забезпечення охорони громадського порядку під час підготовки та проведення виборів та референдумів в Україні присвятили свої дослідження відомі в Україні науковці, зокрема, М.І. Ануфрієв, М.В. Афанасьєва, І.Л. Бородін, А.В. Войцеховський, Є.В. Додін, С.В. Кальченко, М.І. Козюбра, М.Й. Корнієнко, С.В. Лінецький, М.І. Мельник, О.М. Пасенюк, А.М. Ришелюк, В.І. Олефір, О.І. Остапенко, В.М. Плішкін, Х.П. Ярмачі та інші.

Метою даної статті є дослідження суб'єктів забезпечення охорони громадського порядку під час підготовки та проведення виборів та референдумів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Суб'єктами забезпечення охорони громадського порядку під час підготовки та проведення виборів і референдумів є:

1. Президент України.
2. Органи законодавчої влади.
3. Органи виконавчої влади.

Відповідно до ст. 102 Конституції України, Президент України є главою держави, гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини та громадянина. Він, виступаючи від імені держави, як гарант прав і свобод людини та громадянина, повинен сприяти створенню відповідних механізмів контролю та забезпечення реалізації цих прав і свобод.

Усю сукупність повноважень, які покладаються на Президента України, можна поділити на декілька груп:

- формування та ліквідація центральних органів виконавчої влади;
- забезпечення законності у сфері державного управління;
- забезпечення національної безпеки та оборони;
- повноваження, пов'язані з наданням та припиненням громадянства України, надання притулку в Україні [1].

Президент України здійснює оперативне керівництво органами державної виконавчої влади, в тому числі і органами внутрішніх справ. Для забезпечення виконання своїх повноважень Президент наділяється правом видавати укази і розпорядження, які є обов'язковими для виконання. Так, указом Президента України від 6 квітня 2011 р. затверджено Положення про Міністерство внутрішніх справ України, ряд інших нормативних актів, які прямо направлені на здійснення конкретних заходів щодо посилення боротьби зі злочинністю, захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, зміцнення правопорядку в Україні, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів [2].

Відповідно до ст. 75 Конституції України, єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України, до компетенції якої входить виключно прийняття законодавчих актів, які направлені на регулювання найбільш важливих суспільних відносин, виражають волю й ін-

тереси більшості населення, втілюють основні права людини, інші загальнолюдські цінності та мають найвищу юридичну силу щодо всіх інших правових норм [1]. Крім цього, до основних повноважень Верховної Ради України належить затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Міністерства внутрішніх справ України (п. 22 ст. 85 Конституції України). Верховною Радою України було прийнято ряд законодавчих актів, які регулюють діяльність органів внутрішніх справ, у тому числі тих, які регулюють питання охорони громадського порядку. Серед них можна назвати прийняті Закони України «Про міліцію», «Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України», «Про особливості забезпечення відкритості, прозорості та демократичності виборів народних депутатів України 28 жовтня 2012 року» та інші.

Відповідно до Конституції України, Верховній Раді України належить право вищого контролю за законністю в діяльності органів внутрішніх справ. З цією метою Верховна Рада вибирає з числа депутатів відповідних спеціалістів, які включаються у комітети для забезпечення такого контролю. Згідно з рішенням Комітету Верховної Ради з питань законності і правопорядку Міністерство внутрішніх справ направляє відповідні матеріали, що вносяться на розгляд колегії МВС України; інформацію про хід виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю, інформацію про стан роботи з підбору, розставлення, підготовки, виховання кадрів, зміцнення дисципліни та законності в їх діяльності та інші документи.

Крім цього, функції з координації діяльності правоохоронних органів з питань охорони громадського порядку під час підготовки та проведення виборів здійснюється головами Верховної ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, які у межах своїх повноважень забезпечують охорону громадського порядку і організацію боротьби із злочинністю на території, що знаходиться під юрисдикцією відповідної Ради; здійснюють контроль за діяльністю органів внутрішніх справ; приймають програми профілактики правопорушень, вирішують питання матеріально-технічного забезпечення, створення умов для служби та відпочинку особового складу та інше [3].

У системі суб'єктів забезпечення охорони громадського порядку під час виборів і референдумів органи виконавчої влади посідають особливе місце:

- по-перше, вони є одними з основних функціонально-галузевих носіїв виконавчої влади в державі і статус органу виконавчої влади закріплюється за ними в нормативному порядку;
- по-друге, вони є найважливішою складовою органів державного управління та державного апарату в цілому;
- по-третє, вони об'єднані єдиним керівництвом і підпорядкуванням;
- по-четверте, кожен з органів даної системи наділений державною специфічною компетенцією у сфері державного управління та реалізації державної виконавчої влади;
- по-п'яте, система органів виконавчої влади справляє регулюючий вплив на всі сфери державного та суспільного життя;
- по-шосте, в рамках своєї компетенції органи виконавчої влади самос-

тійні в організованому та функціональному відношеннях;

- по-сьоме, здійснюється специфічний вид державної діяльності, яка за своїм змістом є виконавчо-розпорядчою [4, с. 109–110].

Важливу роль у здійсненні управління у соціально-правовій сфері, в тому числі щодо забезпечення правопорядку під час виборів і референдумів, покладено на Кабінет Міністрів України, який, відповідно ст. 113 Конституції України, є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України та підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених ст. 85, 87 Конституції України.

У діяльності Кабінет Міністрів України керується Конституцією і законами України, актами Президента України. Однією з основних компетенцій Кабінету Міністрів України, відповідно до п. 2 та п. 7 ст. 116 Конституції України, є вживання заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, громадського порядку, боротьби зі злочинністю [5, с. 52].

Суб'єктами також виступають місцеві органи державної виконавчої влади – державні адміністрації. Повноваження виконавчої влади в областях, районах, містах Києві та Севастополі покладено на місцеві державні адміністрації (ч. 1 ст. 118 Конституції України). Голови державних адміністрацій при здійсненні своїх повноважень відповідальні перед Президентом і Кабінетом Міністрів України, підзвітні та підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня (ч. 5 ст. 118 Конституції України), а також радам у частині повноважень, делегованих їм відповідними районними чи обласними радами (ч. 6 ст. 118 Конституції України).

Органи виконавчої влади відповідно до повноважень, визначених Законом України «Про місцеві державні адміністрації» та іншими правовими актами, забезпечують законність і правопорядок, здійснення заходів щодо охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю; додержання прав і свобод громадян у різних галузях суспільного життя [6].

До спеціальних органів державної виконавчої влади належать органи, які не віднесені ні до центральних, ні до місцевих, проте наділені статусом органу виконавчої влади. Зокрема, до них можна віднести міліцію, яка, відповідно до ст.1 Закону України «Про міліцію», має статус державного озброєного органу виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань.

Систему центральних органів виконавчої влади складають міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади. Міністерства забезпечують формування та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах, інші центральні органи виконавчої влади виконують окремі функції з реалізації державної політики. Повноваження міністерств, інших центральних органів виконавчої влади поширюються на всю територію держави [7].

Центральним органом державної виконавчої влади у сфері внутрішніх справ є Міністерство внутрішніх справ України. Завдання, основні функції та методи діяльності Міністерства внутрішніх справ України, згідно з указом Президента України, встановлюються Положенням про Міністерство

внутрішніх справ України [2].

МВС України входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань, боротьби зі злочинністю, розкриття та розслідування злочинів, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, а також з питань формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Наступним суб'єктом виступають органи прокуратури, які у межах своєї компетенції покликані захищати права і свободи громадян на засадах їх рівності перед законом, незалежно від національного чи соціального походження, мови, освіти, ставлення до релігії, політичних переконань, службового чи майнового стану та інших ознак. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру», органи прокуратури здійснюють прокурорський нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, політичними партіями, громадськими організаціями, масовими рухами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами. Діяльність органів прокуратури спрямована на утвердження верховенства закону, зміцнення правопорядку і має своїм завданням захист від неправомірних посягань.

Перевірка виконання законів проводиться за заявами та іншими повідомленнями про порушення законності, що вимагають прокурорського реагування, а за наявності приводів – також із власної ініціативи прокурора. Прокуратура не підміняє органи відомчого управління та контролю і не втручається у господарську діяльність, якщо така діяльність не суперечить чинному законодавству [8].

Наступним суб'єктом охорони громадського порядку під час виборчого процесу є суд. Діяльність суду при здійсненні правосуддя, згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [9], здійснюється на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Суб'єкти забезпечення охорони громадського порядку під час підготовки та проведення виборів та референдумів становлять частину правоохоронної системи України, елементами якої є правоохоронні органи, діяльність яких регламентується нормативними правовими актами, що мають міжгалузевий характер і визначають правові основи та порядок взаємодії суб'єктів правоохоронної системи в умовах виборчого процесу.

Діяльність суб'єктів забезпечення охорони громадського порядку під час проведення виборів і референдумів супроводжується реалізацією значної частини суб'єктивних прав і свобод, тому регулюється правовими актами.

Норми, що регулюють основні напрямки діяльності суб'єктів забезпечення охорони громадського порядку під час виборчого процесу, мають різну юридичну силу залежно від суб'єкта, що прийняв їх:

- Конституція України як акт, що має вищу юридичну силу, закріплює найбільш важливі та загальні принципи та положення, на яких засновані взаємини державних органів і посадових осіб між собою та з громадянами;

- законодавчі акти, які прийняті вищими представницькими органами, визначають місце правоохоронних органів у системі державного управління та регламентують напрями діяльності;

- відомчі нормативні акти забезпечують оптимальне функціонування системи правоохоронних органів та ефективне регулювання відповідних сфер суспільних відносин за допомогою реалізації законів та інших нормативних актів.

Діяльність службовців зазначених суб'єктів має державний характер. Будучи посадовими особами – представниками влади, вони здійснюють владні повноваження на підставі чинного законодавства, їхня основна робота спрямована на захист законних інтересів як усього суспільства, так і кожного громадянина окремо.

Для всебічного аналізу такого правового явища, як охорона громадського порядку під час підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, важливе значення має дослідження суб'єктів, які забезпечують охорону громадського порядку, у першу чергу їхній адміністративно-правовий статус. Згадана проблема має істотну вагу як у теоретичному, так і в практичному аспекті. Насамперед, це стосується чіткого окреслення кола осіб, які беруть участь у забезпеченні правопорядку, а також з'ясування специфічних особливостей діяльності окремих суб'єктів забезпечення охорони громадського порядку на різних стадіях виборчого процесу.

Що стосується виборчого законодавства, то домінуючими, організуючими суб'єктами виступають органи внутрішніх справ. Вони наділені відповідними владними повноваженнями у сфері охорони громадського порядку. Тільки через правоохоронну діяльність домінуючих суб'єктів може бути досягнута мета – забезпечено громадський порядок під час виборчого процесу. У силу свого правового статусу в системі державного механізму та в системі органів виконавчої влади органи внутрішніх справ відіграють ключову роль у забезпеченні громадського порядку. Контрольно-наглядові та контрольно-попереджувальні повноваження складають основу компетенції та соціальної ролі органів внутрішніх справ в охороні громадського порядку та у створенні стану захищеності особистості, суспільства та держави.

Висновки. Суб'єкти забезпечення охорони громадського порядку під час підготовки та проведення виборів і референдумів володіють певною компетенцією, займають відповідне місце в системі державної влади, що створює умови для оперативного та результативного адміністративно-правового регулювання. Компетенція суб'єктів у сфері охорони громадського порядку під час підготовки та проведення виборів і референдумів визначається як правова категорія, що зумовлено повноваженнями, які встановлені та чітко регламентовані в нормативно-правових актах статутного характеру, а реалізація здійснюється за допомогою норм усіх

галузей права, що надає державному адмініструванню більш стабільного і ефективного характеру.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Про затвердження положення про Міністерство внутрішніх справ України : указ Президента України від 6 квітня 2011 року № 383/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // ВВР України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
4. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підруч. / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К., 2003.
5. Демократичні засади державного управління та адміністративне право / Кресіна І.О., Іжа М.М., Стойко О.М., Береза В.В. ; за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 2010.
6. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV // ВВР України. – 1999. – № 20–21. – Ст. 190.
7. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI // ВВР України. – 2011. – № 38. – Ст. 385.
8. Про прокуратуру : Закон України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII // ВВР України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
9. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 року № 2453-VI // ВВР України. – 2010. – № 41–42, № 43, № 44–45. – Ст. 529.

Крыжановский А.С. Субъекты обеспечения охраны общественного порядка во время подготовки и проведения выборов и референдумов в Украине. Рассмотрены вопросы деятельности субъектов обеспечения охраны общественного порядка во время подготовки и проведения выборов и референдумов в Украине. Проанализированы их компетенция и нормативно-правовое обеспечение.

Ключевые слова: субъекты обеспечения, охрана общественного порядка, выборы, референдумы, компетенция.

Kryzhanovskyi A.S. Subjects of providing public safety maintenance during preparation and realization of elections and referenda in Ukraine. The author researched subjects of providing public safety maintenance during preparation and realization of elections and referenda in Ukraine.

Subjects of providing public safety maintenance during preparation and realization of elections and referenda are: the President of Ukraine; legislatures; executive bodies.

Subjects of providing of public safety maintenance during preparation and realization of elections and referenda present a part of the law-enforcement system of Ukraine, whose elements are law enforcement agencies, whose activity is regulated by normative legal acts that have inter-branch character and determine legal frameworks and order of cooperation of subjects of the law-enforcement system in the conditions of electoral process.

The activity of subjects of providing public safety maintenance during realization of elections and referenda is accompanied by realization of considerable part of equitable rights and freedoms, that is why it is regulated by legal acts.

Subjects of providing of public safety maintenance during preparation and realization of elections and referenda own a certain competence, occupy a corresponding place in the system of state power that creates terms for the operative and effective administrative legal regulation. The subjects' competence in the field of public safety maintenance during preparation and realization of elections and referenda is determined as a legal category, that predefined by plenary powers that is set and clearly regulated in the normatively-legal acts of regulation character, and realization comes true by means of norms of all fields of law that gives to state administration of more stable and effective character.

Keywords: subjects of providing, public safety, elections, referenda, competence.

Надійшла до редакції 27.03.2013